

Gemeente van Christus,

Twee jaar lang heeft Paulus in Efeze gesproken over de Weg die Jezus is gegaan. En nu, als hij op het punt staat om uit Efeze te vertrekken, breekt er grote opschudding uit over die Weg.

De kruik gaat zo lang te water totdat hij barst: langzaam maar zeker zijn er in en rond Efeze door de werkzaamheid van Paulus steeds meer mensen gekomen die zich geroepen voelen om de Weg van Jezus te gaan. Geroepen tot een leven dat anders is dan ze tot nu toe hebben geleid. Dat in meerdere opzichten haaks staat op hoe de samenleving daar in elkaar steekt.

Ze zoeken hun heil niet in bezit, integendeel zou je kunnen zeggen: ze delen met elkaar wat ze hebben. Ze bekommeren zich om mensen die moeilijk staande blijven in de samenleving: kinderen zonder ouders, alleenstaande vrouwen, zieken, -

Ze zoeken hun heil ook niet meer bij de oude, vertrouwde goden en godinnen, zoals Artemis.

Aan haar kun je offers brengen en dan zal ze, als het goed is, zorgen voor een goede oogst, vruchtbaar land en vruchtbaar vee, vruchtbare vrouwen, kortom alles wat een mens nodig heeft om tot grotere welvaart te komen en zich te verzekeren van een goede toekomst.

Ze zoeken hun heil in de weg die die jongeman uit Nazareth is voorgegaan: hij leefde vanuit het vertrouwen dat God hem liefhad. Dat niets hem kon scheiden van die liefde. En dat vertrouwen stelde hem in staat om iets van die liefde te delen met de mensen om hem heen.

Om voor anderen zo goed als God te zijn. (H. Oosterhuis)

Dat staat allemaal haaks op hoe het leven in Efeze er tot dan toe heeft uitgezien. Dat lijkt veel meer op hoe onze maatschappij er nu uit ziet.

Het is niet zo erg als er een paar van die wereldvreemde idealisten rondlopen en hun dromen in praktijk proberen te brengen. Maar als het er teveel worden en als ze het dagelijks leven gaan beïnvloeden en zelfs verstoren, dan is het zaak om in te grijpen. Zo ongeveer zal Demetrius de zilversmid hebben gedacht. De handel in kleine, zilveren Artemistempeltjes, die de bedevaartgangers bij zijn bedrijf als souvenir kunnen aanschaffen, loopt de laatste tijd zienderogen terug.

Hij spreekt zijn personeel toe: "Mannen, jullie weten dat onze welvaart afhankelijk is van dit mooie werk."

Demetrius weet er vervolgens nog een vrome draai aan te geven: "De luister van onze godin Artemis dreigt teloor te gaan door die nieuwe godsdienst die zich als een olievlek verspreidt. Wij moeten haar eer toch hoog zien te houden, vinden jullie ook niet?"

Maar het gaat hem ongetwijfeld in eerste instantie om zijn welvaart die bedreigd wordt doordat steeds meer mensen gehoor geven aan die boodschap van de Weg.

Een Weg die de samenleving zoals die tot dan toe was geweest, ingrijpend dreigt te veranderen. En daar houden degenen die er juist belang bij hebben dat die bestaande orde ook blijft bestaan, meestal niet van.

Vervolgens zien we een ontluisterend gebeuren, dat van alle tijden en van alle plaatsen is: als een volleerd volksmenner weet Demetrius de gemoederen bij de massa hoog op te zwepen.

De hele stad raakt in rep en roer, hevige woede en agressie grijpen om zich heen. Twee medewerkers van Paulus die op het verkeerde moment op de verkeerde plek zijn, worden gegrepen en meegenomen naar het theater, waar iedereen zich verzamelt.

Iedereen schreeuwt door elkaar en veel van de aanwezigen hebben geen flauw idee wat er eigenlijk aan de hand is. Het moet beangstigend zijn geweest: dat theater was immens groot, zeker voor die tijd, er konden meer dan 25.000 mensen in.

Toen ik het opschreef zag ik de beelden van de bestorming van het Capitool in Washington weer voor me. Daarna beelden van demonstraties van volksmenners in onze eigen samenleving, die het lukt om grote massa's mensen op de been te krijgen. Ook bij een deel van hen kun je je afvragen of ze weten waar het eigenlijk allemaal om gaat.

Een beeld van lang geleden, dat me altijd is bijgebleven: Journaalbeelden van een demonstratie na de moord op Pim Fortuin. Waarom loop jij mee?, vroeg de journalist aan een meisje van een jaar of 18, 20. "Omdat Pim zei wat wij denken", zei ze. "En wat denk jij dan?", vroeg de journalist. Waarop ze wat wezenloos om zich heen keek en er een pijnlijke stilte viel.

Terug naar Efeze. En naar Artemis. Want er zijn meer verbanden tussen toen en nu.

Twee weken geleden noemde ik het al even: de tempel voor Artemis in Efeze werd beschouwd als een van de zeven wereldwonderen van die tijd. Een gigantische witmarmeren tempel, met daarin een zwart ebbenhouten beeld van Artemis, waarvan verteld werd dat het niet door mensenhanden was gemaakt, maar dat het rechtstreeks uit de hemel gevallen was en zo in Efeze terecht gekomen zou zijn. Niet verkeerd, zo'n wonder! Zeker niet voor de handel.

Het trok jaarlijks talloos veel pelgrims. Er was een levendige handel in devotionalia ontstaan: beeldjes van Artemis en van haar tempel, het Artemision, en nog veel meer aan aardige souvenirs voor thuis.

Artemis was een belangrijke vruchtbaarheidsgodin. Te vergelijken met Astarte in Kanaän, of haar mannelijke tegenhanger: Baäl.

Een godin die beschikte over de vruchtbaarheid van het land, het vee, de mensen. Een godin dus die alles met welvaart te maken heeft. Met economische groei.

Van die imposante tempel van haar staan vandaag de dag letterlijk nog een paar stenen op elkaar. Haar naam is zo goed als vergeten. Maar waar ze voor stond, leeft tot op de dag van vandaag nog volop. Meer dan ooit, zelfs! Als er één ding heilig lijkt te zijn in onze tijd, dan is dat onze economische groei. Het belang van onze eigen welvaart. Het verwerven van geld en bezit.

In de Bergrede noemt Jezus dat de "Mammon". Mammon is een afgod die vele gestalten kan aannemen. Voor de een is het een bedrijf dat zilveren tempeltjes fabriceert. Voor een ander een steeds groter huis of dikkere auto. Ik weet van iemand die als prins toch al met een gouden lepel in zijn mond is geboren, maar die zich desalniettemin geroepen voelt om 80 panden in Amsterdam te bezitten. En dat in deze tijden van steeds grotere woningnood.

Er zijn zogenaamde CEO's die slecht presteren (dat wil zeggen: die geen of minder winst maken dan gewenst door de aandeelhouders) en die zich desalniettemin niet schamen om een bonus van zo'n slordige anderhalf miljoen op te strijken.

Als een gewone arbeider slecht presteert, loopt ie het risico ontslagen te worden.

Ach het zijn maar een paar inkoppertjes als het over deze thematiek gaat, dat weet ik ook wel. Ik weet ook wel dat onze samenleving zo in elkaar zit. En niet alleen de onze.

En ik weet ook wel dat er iets van Demetrius de zilversmid in ons allemaal zit, toch?

Maar wat zou het nu mooi zijn als er óók iets van die Volgers van de Weg van toen in ons zou zitten! Als wij, volgers van De Weg in onze tijd, nu óók eens voor "een grote opschudding" in onze samenleving zouden kunnen zorgen! Of desnoods een wat kleinere.

Niet door met een opgeheven vingertje vanaf de kansel te staan sputteren, zoals ik nu doe! Maar door onze manier van leven. Door zó anders in deze samenleving te staan, dat er iets in begint te schuiven. Door, misschien wel net als Paulus dat heeft gedaan, in woord en daad te laten zien en horen dat het een heilloze weg is om alleen maar gericht te zijn op vruchtbaarheid. Vertaald naar onze tijd: op welvaart. Op economische groei.

Dat het leven uit oneindig veel meer bestaat dan alleen maar “produceren en consumeren”, de twee economische mantra’s die het leven in deze tijd voor een steeds groter deel zijn gaan bepalen.

Dat de vruchtbaarheid van deze aarde niet oneindig is. Integendeel! Dat onze energiebronnen eindig zijn en dat we die in een steeds hoger tempo aan het uitputten zijn. Dat je de regenwouden niet kunt blijven leegkappen, omdat er grenzen zijn aan wat deze wonderbaarlijke schepping aankan.

Dat je de oceanen niet kunt blijven vervuilen. Je gore chemische afval niet jarenlang ongestraft kunt blijven storten in de Schelde.

Dat je niet maar onbeperkt voor een habbekrats kunt blijven vliegen naar je all-inclusive hotel in Gambia of Mexico.

Dat het niet onze welvaart is waarom het allemaal draait in dit leven. Welvaart die ook nog eens ongelooflijk oneerlijk verdeeld is.

Het zijn precies dit soort haren van onze samenleving waar volgers van de Weg dwars tegen instrijken! Als het goed is. Een Weg die uit wil lopen op ... Het koninkrijk van God.

Een wereldwijde gewijde ruimte, waar het voor álle mensen goed is om te wonen. En voor alle dieren...voor heel de natuur. Het kan, het kan nog steeds, toch.

Weet je nog wat Gandhi zei: “Er is genoeg rijst voor ieders behoefte, maar niet voor ieders hebzucht”. Zo helder en eenvoudig is het. In principe.

Terug naar Demetrius: “Onze welvaart is afhankelijk van dit werk”, zegt hij.

Maar als dat werk haaks staat op waar het om draait op die Weg van Jezus, dan zou je je kunnen afvragen of het niet beter, heilzamer is om je om te scholen.

In het Boeddhisme kun je de verlichting - de bevrijding uit dit bestaan dat gekenmerkt wordt door lijden en vergankelijkheid - óók bereiken door een Weg: Het edele achtvoudige pad.

Acht specifieke manieren om gestalte te geven aan je leven hier en nu. Eén ervan is: het juiste levensonderhoud. Wie dit Pad wil volgen kan geen beroep uitoefenen dat direct of indirect schade toebrengt aan andere levende wezens. Mens en dier dus.

Concreet betekent dat: niet werken in de wapenindustrie, in mensenhandel (inclusief prostitutie), vleesindustrie, in de productie van middelen die de geest benadelen (drugs, alcohol), niet werken met gifstoffen.

Stel je voor, dat er inderdaad geen mensen meer werken in dat soort beroepen: geen wapens, geen drugs, geen bio-industrie, geen veeteelt of landbouw die de aarde uitput.

Geen productie van ongezonde levensmiddelen waar mensen veel te dik van worden.

Geen mensen meer die “huis aan huis en akker aan akker rijgen” ten koste van de bezitlozen.

Om er maar eens een paar te noemen. Als dat zo zou zijn, hoe zou onze aarde er dan uitzien... als niemand meer een beroep uitoefende dat schade toebracht aan levende wezens?!

Natuurlijk is dat allemaal makkelijker gezegd dan gedaan.

Je zult maar met veel plezier slager of slijter zijn. Of met grote moeite je hoofd boven water houden in de intensieve landbouw.

Het gaat niet aan om anderen te veroordelen vanwege het beroep dat ze uitoefenen. Het gaat wél aan om deze gedachte veel breder te trekken. Naar onszelf te kijken. Ons ervan bewust te worden hoe niet alleen onze manier van wérken, maar heel onze manier van léven, bijvoorbeeld ook onze manier van consumeren, bepaald wordt door de gerichtheid op welvaart. Het steeds beter willen hebben. Economische groei. Hoe jij, die jezelf toch tot die volgelingen van De Weg rekent, in dat systeem gevangen zit en je erdoor laat bepalen.

En hoe je daarin verandering zou kunnen aanbrengen. Samen met de mensen om je heen.

Wie weet, een kleine opschudding teweeg te brengen.

Een heilzame steen in de welvaartsvijver, die steeds bredere kringen trekt, amen.